

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 38

I november 1978

No. 11

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: J. H. KUCHLEIN, Pyraliden en vedermotten uit de omgeving van Loenen (prov. Utrecht) (Lepidoptera, Pyralidae en Pterophoridae) (p. 161). — Br. V. LEFEBER, De ontwikkeling van *Eumenes papillarius* (Christ) (Hymenoptera, Vespidae, Eumeninae) (p. 164). — A. A. MABELIS en J. C. F. MABELIS-JONKERS, Verspreiding van mieren in kalkrijke gebieden van Zuid-Limburg (Hym., Formicidae) (p. 165). — H. H. EVENHUIS, Studies on Cynipidae Alloxystinae 7. Remarks on Camerons' species and a discussion of *Phaenoglyphis* species with incomplete parapsidal furrows (p. 169). — Literatuur (p. 175: B. J. LEMPKE, C. A. D. DE KORT). — Korte mededelingen (p. 163, 164: G. J. FLINT; p. 163: Correctie; p. 176: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

Pyraliden en vedermotten uit de omgeving van Loenen (prov. Utrecht) (Lepidoptera, Pyralidae en Pterophoridae)

door

J. H. KUCHLEIN

Vakgroep Dierkunde, Landbouwhogeschool, Wageningen

ABSTRACT. — A local list is given of the Pyralid and Plume Moths, captured in the neighbourhood of Loenen (prov. of Utrecht) by means of an m.v. lamp. The observations were made just near the lakes and marshes east of the river Vecht. It is concluded that from the 549 specimens captured (belonging to 29 species) 98 % can be considered as permanent residents of the local biocoenoses.

Terecht is al bij eerdere gelegenheden er op gewezen, dat aan de faunistiek van de vlinders en motten uit de Utrechtse Vechtstreek tot dusver nog nauwelijks aandacht is geschonken. In dit opzicht steken de omliggende gebieden daarbij gunstig af. Aan de oostzijde van het Utrechtse plassengebied (Loosdrecht, Kortenhoef, Tienhovens Kanaal) heeft C. Doets indertijd flink wat gegevens verzameld. Meer noordelijk is vooral het plassengebied van de Botshol bij Abcoude goed doorzocht (door J. Wolschrijn en anderen) en ten westen van de Vechtstreek zijn in het bijzonder de Nieuwkoopse Plassen (Zegveldse Mije) het doelwit geweest van een aantal verzamelaars (o.a. B. van Aartsen, drs. J. A. W. Lucas). De in de Vechtstreek verzamelde gegevens vormen derhalve een welkome aanvulling voor het nieuwe faunistische overzicht van de Nederlandse micro's, waaraan op het ogenblik wordt gewerkt.

In de nazomer en herfst van 1956 is te Loenerveen bij het dorp Loenen (prov. Utrecht) een m.v. lichtval geplaatst in verband met onderzoek naar een fuikjesspinnende Trichopterensoort, waarvan men op het aldaar gevestigde pompstation van de Amsterdamse Vechtwaterleiding hinder ondervond. Deze vanglamp stond opgesteld even ten noorden van Loenen aan de rechterzijde van de Vecht, op de grens van de oevervegetatie van de Loenerveense plas. In het U.T.M.-grid systeem met een net van 10 × 10 km-hokken ligt deze plaats volgens de door Lefebber & al. (1976) aangegeven nummering in vak 18-15. Dankzij de medewerking van bovengenoemd water-

leidingbedrijf, waarvoor ik met name Dr. G. P. H. van Heusden dankzeg, kon ik over de met de lamp gevangen vlinders en motten beschikken. De vanglamp heeft gedurende de periode van 4.VIII t/m 19.X vrijwel elke nacht gebrand. Over een aantal met deze lamp gevangen schietmotten heeft Fischer (1957:21-22) rapport uitgebracht.

In totaal werden aldus 548 Pyraliden gevangen, die tot 28 soorten bleken te behoren. Over de gehele vangperiode werd niet meer dan 1 vedermot in de lamp aangetroffen.

Bij een beschouwing van de resultaten, die in onderstaand lijstje zijn samengevat, valt op, dat vrijwel alle gevangen Pyraliden (en de vedermot) zonder twijfel hebben behoord tot biocoöno-sen uit de onmiddellijke nabijheid van de vanglamp (98 % van het aantal dieren; 86 % van het aantal soorten). Daarbuiten vallen drie gerenommeerde trekvlindersoorten (*Udea ferrugalis* (Hübner), *Nomophila noctuella* (Denis & Schiffermüller) en *Palpita unionalis* (Hübner)), alsmede een geval van dispersie (een zwerver), nl. *Crambus hamella* (Thunberg). Opmerkelijk is voorts de sterke vertegenwoordiging van de als rups submers levende Nymphulinae, waartoe 45 % van het aantal gevangen individuen heeft behoord.

In de soortenlijst is de classificatie en nomenclatuur gevolgd uit de Naamlijst van Lempke (1976). Voor de (vaak verwarrende) synonymie zij eveneens naar deze Naamlijst verwezen.

SOORTENLIJST

PYRALIDAE

Chilo phragmitella (Hübner). 13 van 10.VIII-15.VIII.

Calanotropha paludella (Hübner). 10 van 9.VIII-9.IX.

Chrysoteuchia culmella (Linnaeus). 6 van 6.VIII-12.VIII. *C. culmella* komt in VIII zeer zelden voor. Hoewel enkele waarnemingen uit Nederland bekend zijn van een partiële tweede generatie (in september!), behoren deze augustusdieren daar stellig niet toe: we worden hier geconfronteerd met de vertragende invloed van de bijzonder ongunstige zomer van 1956.

Crambus hamella (Thunberg). Eén op de 5.IX. Dit is een van de weinige vondsten buiten de eigenlijke habitat. *C. hamella* komt voor op heiden of diluviale zandgronden, waarvan de dichtst-bijzijnde hemelsbreed ca. 6 km. ten oosten van deze vangplaats is gelegen.

Agriphila selasella (Hübner). Eén op 5.VIII.

Agriphila straminella (Denis & Schiffermüller). 85 van 5.VIII-26.VIII, alsmede 2 op 2.IX en één op 4.IX. Op de mogelijkheid van het optreden hier te lande van een partiële tweede generatie, waartoe hier de dieren uit september kunnen behoren, werd eerder door Kuchlein & Helmers (1964:218) en De Brouwer & Lempke (1973:212) gewezen.

Agriphila tristella (Denis & Schiffermüller). 63 van 6.VIII-3.IX.

Catoptria margaritella (Denis & Schiffermüller). Eén op 7.VIII. Komt in ons land in twee ty-pen habitats voor: (a) op diluviale zandgronden, waar de soort talrijk kan optreden in niet te droge dennenbossen en (b) in plassengebieden van N.- en Z.-Holland, waar *C. margaritella* erg lo-kaal en in geringe aantallen gevonden is. In de rest van het land sporadisch.

Schoenobius gigantella (Denis & Schiffermüller). Eén op 15.VIII.

Schoenobius forficella (Thunberg). 29 van 5.VIII-20.IX.

Scoparia cembrae Haworth. Eén op 15.VIII.

Eudonia truncicolella (Stainton). 6 van 2.IX-17.IX. Verreweg de langst doervliegende soort van het verzamelgenus *Scoparia*: in Nederland zelfs tot in de eerste decade van X waargenomen. Vaak uit dennenbossen opgegeven, maar zeker ook hier en daar in het Haf district voorkomend.

Nymphula nymphaeata (Linnaeus). 109 van 6.VIII-1.IX. Daaronder twee van de f. *umbrata* Me-der.

Parapoynx stratiotata (Linnaeus). 98 van 10.VIII-25.IX.

Parapoynx stagnata (Donovan). Eén op 16.VIII.

Cataclysta lemnata (Linnaeus). 38 van 10.VIII-13.X. Heeft in 1956 bijzonder laat gevlogen.

Evergestis forficalis (Linnaeus). 9 van 12.VIII-13.IX

Evergestis extimalis (Scopoli). 2 op 10.VIII.

Evergestis pallidata (Hufnagel). 6 van 4.VIII-17.IX. Ook deze soort vloog in 1956 erg laat.

Eurrhyncha hortulata (Linnaeus). Op 6.VIII en 22.VIII telkens één.

Udea ferrugalis (Hübner). Eén op 30.IX. Migrant.

Nomophila noctuella (Denis & Schiffermüller). 7 van 6.VIII-30.IX. Migrant.

Pleuroptya ruralis (Scopoli). 29 van 6.VIII-30.IX.

Palpita unionalis (Hübner). 2 ♂ ♂. Op 25.IX en op 19.X wederom een ♂. In Nederland werden de eerste individuen van deze migrant enkele weken eerder door W. J. Boer Leffef in een vanglamp te Hoogkeppel (prov. Gelderland) aangetroffen (Kuchlein, 1958:52-57). Na 1956 in Nederland een weliswaar vrijwel jaarlijks, maar steeds schaars optredende trekvlinder.

Hypsopygia costalis (Fabricius). 10 van 5.VIII-26.IX.

Orthopygia glaucinalis (Linnaeus). Op 1.IX en op 20.IX telkens één.

Nephopterix adelphella (Fischer von Röslerstamm). 10 van 4.VIII-17.VIII.

Pyla fusca (Haworth). Eén op 12.VIII.

PTEROPHORIDAE

Platyptilia gonodactyla (Denis & Schiffermüller). Eén op 4.IX.

LITERATUUR

- Brouwer, W. M. Th. de & B. J. Lempke, 1973. Lichtvangsten van Lepidoptera in het Zuidhollandse tuinbouwgebied in de jaren 1969 t/m 1971. *Ent. Ber., Amst.* 33: 204-214.
- Fischer, F. C. J., 1957. Vangsten van Trichoptera op licht te Loenen-Utr. *Ent. Ber., Amst.* 17: 21-22.
- Kuchlein, J. H., 1958. Notes on Lepidoptera, mostly Microlepidoptera. *Ent. Ber., Amst.* 18: 49-58.
- Kuchlein, J. H. & G. Helmers, 1964. Faunistische en fenologische waarnemingen met betrekking tot Microlepidoptera. In: H. J. de Fluiter, P. H. van de Pol & J. P. M. Woudenberg. *Fenologisch en faunistisch onderzoek over boomgaardinsecten*. 226 pp. (p. 217-226). Wageningen.
- Lefeber, V., J. A. M. Snoek & H. Turin, 1976. *Lijst van ruim 5000 Nederlandse plaatsnamen en natuurterreinen met U.T.M. coördinaten en matrix-nummers*. 34 pp. Uitgave: werkgroep „European Invertebrate Survey” - Nederland, Leiden.
- Lempke, B. J., 1976. *Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera*. 99 pp. Uitgave: Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud.

Ritzema Bosweg 32A, 6703 AZ Wageningen, Nederland.

CORRECTIE. p. 145: After proof reading and correction the computer caused the nonsens in line 3. The sentence should run as follows: The present article narrates a surprising and purely accidental case of the introduction into the Netherlands of the early stages etc.

EEN GRAAFWESP IN EEN STADSTUUNTJE. In het zeer stenige voortuintje van ons huis vestigde zich in augustus en september 1977 de graafwesp *Mellinus arbensis* (Linnaeus). Er ontstond een kolonie van $\pm$ 35 nesten. Om hoeveel wespen het ging, werd niet duidelijk. We zagen er hoogstens zeven tegelijk. Zware regenval op 12 en 13.VIII, met resp. 29½ en 19½ mm neerslag, maakte het de wespen erg moeilijk. Later aangelegde nesten werden op meer beschutte plaatsen gevestigd, o.a. onder een heggetje van *Buxus* en onder *Cotoneaster*, die tegen de gevel van het huis groeit. Binnenshuis werden ook wespen aangetroffen, blijkbaar uit op prooi, hoewel geen vangst van een vlieg kon worden vastgesteld. In oktober stopten de wespen hun activiteiten en nog later in de herfst was van de kolonie geen spoor terug te vinden. Al met al een merkwaardige plaats aan de noordzijde van het huis, waar geen sprankje zon komt.

G. J. Flint, Swaefkenstraat 39, 7415 EA Deventer.